

Traditsioon on sündinud, et jääda



HELLE RUUSING
Riigikogu Toimetiste nr 11–28
peatoimetaja

RiTo dilemma oli avaldada teadusel põhinevaid artikleid ja olla tasakaalustatud, teisalt konkureerida avalikus meediaruumis, kus avaldatu on pealiskaudsem ja kiirem.

Ausalt öeldes polnud Riigikogu Toimetiste (RiTo) peatoimetaja koht kunagi midagi sellist, mida ma oma karjääris ette kujutasin. Ometi kujunes see üheksa aastat kestnud ja mind inimesena väga palju mõjutanud tööks. Ma olin olnud RiTo loomise juures ja kolleegiumi liikmena jälginud selle käekäiku. Ma usun mäletavat, et puhkesin homeeriliselt naerma, kui toleaeagne otsene ülemus tegi mulle ettepaneku peatoimetajana tööle asuda. Ilmselt vastasin esialgu ei. Peatoimetaja koha vastuvõtmine oli tegelikult väikeste viisi avantüür, sest mul puudus igasugune kogemus sel alal. Õnneks oli selleks ajaks RiTo väljaandmise õhinapõhisusest saanud toimiv struktuur, millele sain toetuda. Eks ma kasvasin peatoimetajana iga numbriga.

Otsus, et parlament hakkab välja andma ajakirja, mis toob ühtede kaante vahele erinevad ühiskonnaelu teemad ja annab parlamendile kontsentraadi

parimast teadmisest otsuste langetamiseks, oli kahtlemata vajalik ja õige. Parim tõestus sellele on ajakirja vastupidamine 20 aastat. Ehk vaid kord või paar on jätkamine sellisel kujul olnud küsimärgi all. Võimalik, et valitud nimetus Riigikogu Toimetised polnud kõige õnnestunum, aga eks see ole oma aja märk. Olen mitmelgi korral pidanud selgitama, et tegemist ei ole Riigikogu tööd kajastava väljaandega. Seda, tõsi küll, pigem pärast minu lahkumist Riigikogu Kantseleist.

Aga tagasi aastatesse 2005. Nagu öeldud, väljaandmise struktuur oli minu eelkäijate loodud. Tegevtoimetaja Marje Jõeste ja toimetajad Viime Laanpere ning Ivar Kostabi moodustasid õlitatult töötava meeskonna, Rahvusraamatukogu aitas tehniliste küsimuste lahendamiseks. Kõik, kes on avaliku sektori asutustes midagi kirjastanud, teavad, kui keeruline ja kohati kilplasilikult jäik see on. Õnn oli, et RiTo ei maksnud reeglina autoritele honorare, sest selle korraldamine oluks väga koormav. Valitses usk, et RiTosse kirjutamine on auasi. Ju oligi. Tegelikult kuulsin pea igal aastal soovitusi tellida kogu kirjastamine hankega mõnelt kirjastuselt, mis juriidiliselt oluks lihtne lahendus, aga sisuliselt poleks olnud võimalik hoida stabiilselt meeskonda, kes on kvaliteedi alus. Peatoimetaja roll oli meeskonda, millest osa asus Riigikogu Kantseleis, osa oli vabakutselisi ja osa Rahvusraamatukogu palgal, koos hoida ja innustada. Tõeline horisontaalne juhtimise kool, mis viiosteist



Rito 20. numbri pidulik vastuvõtt Kalevipoja saalis 12.01.2010. Vasakult: RiTo kolleegiumi kauaaegne liige Raul Narits, keeleteoimetaja Viime Laanpere, kolleegiumi liige Rita Hillermaa, kujundaja Kadri Possul ja Riigikogu esimees Ene Ergma.

Foto: Riigikogu fotoarhiiv

aastat tagasi polnud nii tavapärane kui praegu.

Riigikogu Toimetiste sisu võib laias laastus jagada kaheks: poliitika ja teadus. Mõistete kõige laiemas tähenduses. Autorite leidmine polnud alati lihtne, aga

Peatoimetaja roll oli meeskonda koostoida ja innustada – tõeline horisontaalse juhtimise kool.

ma ei mäleta, et see oleks olnud ülemäära keeruline. Igatahes polnud kordagi olukorda, et ajakiri ei oleks ilmunud õigel ajal, st istungjärgu viimasel päeval. Ikka tuli ette, et kokkulepitud autor taganes lubatud kaastööst ja tuli leida kiiresti uus.

Aga eks see on tavapärane iga väljaande juures. Samuti ei arvanud keegi, et RiTo pole piisavalt hea koht kirjutamiseks. Vastupidi, vahel sain eriti poliitikutelt vastuseks, et ajakiri on piisavalt nõudlikus stiilis ja ei tahaks midagi pealiskaudset kirjutada. „Tule ja tee minuga intervjuu,“ kõlas nii mõnigi kord palve. Eks oma rolli mängis see, et parlamendiliikmed tegelikult peavadki abide puudumisel ise oma kirjatükid valmis kirjutama. Muidugi eelistasime ajakirjas ise ikka ja alati inimese enda kirjutatud lugusid. Poliitikateemade debati tihendamiseks sai ellu kutsutud uus rubriik – vestlusring. Pidasime kinni ajakirja üldisest põhimõttest, ühe laua taha kogunevad nii poliitikud kui ka poliitikavälised asjatundjad. Vist ainsal korral, kui oli juttu Riigikogu enda rollist, olid vestlusringis sisekaemuse korras ainult Riigikogu liikmed. Vestlusringi teema püüdsime valida alati aktuaalse, seda ei saanud kuid varem kokku leppida. Teema sai lõplikult paika umbes kuu enne ajakirja ilmumist. Mulle endale olid need vestlusringid väga



Rito 20. numbri pidulik vastuvõtt Kalevipoja saalis 12.01.2010. Pildil Triin Soone Rahvusraamatukogust, RiTo peatoimetajad Helle Ruusing ja Aivar Jarne.

Foto: Riigikogu fotoarhiiv

harivad, sest eeldasid mahukat eel- ja järeltööd. Enamasti teemadel, millega ma varem sügavuti kokku polnud puutunud. Lihtsate küsimuste küsimiseks pead palju teadma. Väga palju sõltus, kui õnnestunult olin osalejaid valinud, kas nad hakkasid üksteist diskussiooni käigus täiendama. Pooleteise tunniga jõuab paljutki rääkida ja mitte kõik ei jõudnud artiklisse, umbes pool tekstist tuli välja toimetada. Järgnes teksti ülevaatus autorite poolt ja parandused. Oli inimesi, kes oma suulist kõnet kirja panduna nähes olid tõeliselt endas pettunud ja valmis kõike ümber kirjutama. Seda muidugi lubada ei saanud.

Autori vaatevinklist ajakulukam ja nõudlikum rubriik oli essee. Selle kirjutamine oli üks väheseid kaastöid, mis üsna algusest peale oli autorile makstud. Essee teemad ja autorid said kokkulepitud kolleegiumis. Vahel oli olulisem teema, vahel autor. Mõnikord võttis aega, kuni soovitud kirjutajal oli võimalik kaastöö kirjutada. Mäletan, et päris kaua kulus aega akadeemik Mart Saarmalt ja kirjanik Jaan Kaplinski kaastöö saamiseks.

Kolleegiumi tollaste liikmete roll ei

piirdunud üksnes laekunud kaastööde ja teemade ülevaatamise ning kinnitamisega, vaid nad olid ka ise aktiivsed teemade väljapakkujad ja autorite kaasajad. Samuti kirjutajad. Meenutan tänulikult, et alati, kui nende kaasabi vajasin, seda ka sain. Samas jätsid nad peatoimetajale piisava vabaduse otsustada – mis oli kahtlemata oluline.

Kui rääkida teaduse poolest ajakirjas, siis RiTo oli ja on üks väheseid väljaandeid, kus eesti keeles on võimalus oma teadustulemustest kirjutada. Autorite ja ülikoolidega seotud kolleegiumi liikmete soovil alustasime igas numbris paari eelretsenseeritud artikli avaldamisega. Oma roll ja kahjuks mitte positiivne, oli loomulikult tõsiasi, et teaduses hinnati järjest vähem eesti keeles ilmunut. Nähtus, mis süvenes aasta-aastalt ja autorite oskus end eesti keeles selgelt väljendada käis alla. Muidugi mitte kõigil ja absoluutselt. Meie

Kolleegiumi liikmed olid ka ise aktiivsed teemade väljapakkujad ja autorite kaasajad, samuti kirjutajad.

toimetajad nägid kaastööde arusaadavasse sõnastusse panemisega palju vaeva, aga autorid võtsid muudatused enamasti hästi vastu. Toimetatud tekst käis alati autori laualt läbi, vahel mitu korda, enne kui hästi loetav tekst sündis. Oli autoreid, kes aastatega omandasid oskuse keerulistest asjadest lihtsalt rääkida. See on vaieldamatult üks asi, mis mind ennast alati rõõmustas. Ehk on RiTol läbi aastate olnud oma osa selles, et teadustulemused jätkuvalt ka eesti keeles ilmuvad. Usutavasti on aastal 2020 eesti teaduskeelelaad paremad. Oma teadustöö populaarsemas vormis esitamine on teaduse huvides ja on hulk

teaduslasid, mis vajavad ellujäämiseks omakeelseid lugejaid.

Riigikogu Toimetiste puhul oli mitu dilemmat: ühelt poolt avaldada teadusel põhinevaid artikleid ja olla tasakaalustatud, teisalt konkureerida avalikus meediaruumis, kus avaldatu on teadagi pealiskaudsem ja kiirem. Mõistliku tasakaalu leidmine polnud muidugi kerge. Avaldasime kokkuleppel osa artikleid Postimehes ja kohandasime RiTos avaldatut koostöös autoritega Delfi tarbeks. Õnneks on RiTo olnud esimestest numbritest alates veebis täismahus kättesaadav. Lugejate hulga suurendamine on loomulikult iga väljaande huvides. Teine dilemma oli seotud asjaoluga, RiTo väljaandja on parlament, täpsemalt selle kantselei. Ma ei mäleta, et Riigikogu liikmed või kantselei oleks kordagi sekkunud artiklite sisusse, aga oma nähtamatud piirid see asjaolu seadis. RiTo esimesed kolm peatoimetajat olid Riigikogu Kantselei ametnikud. Ma ei saa rääkida ülejäänud kahe eest, aga mind

ennast see mõnikord kindlasti kammitseb. Peatoimetajatel pärast mind on olnud ses mõttes palju vabamad käed. Teisalt, ma tundsin poliitikat ja poliitikuid üsna lähedalt, mis võis olla ka pluss.

Mida öelda kokkuvõtteks? See oli hariv ja põnev aeg. See õpetas meeskonnatööd. See õpetas lugupidamist autori kirjapandu vastu. Ükskõik, kui palju tuleb tekstiga vaeva näha, peab autor oma teksti pärast toimetamist ära tundma. See õpetas julgustama uusi kirjutajaid ja viisakalt kaastöid tagasi lükkama. Kõige rohkem õpetas see otsustama, mis jääb ja mis ei jää. Oi, kui palju sellest on elus kasu olnud. See aeg viis kokku paljude inimestega – kui mitte silmast silma, siis kirja teel. Riigikogu Toimetised on paarikümne aastaga avaldanud suure hulga huvitavaid, vajalikke ja harivaid tekste. Nende hulgas on palju neid, mille väärtus ajaga kasvab. Mul on tõeliselt hea meel, et sain olla üks lüli juba kakskümmend aastat ilmunud väljaande kujundamisel. Jaksu edasikestmisel!